

T O M R İ S
U Y A R

Metal Yorgunluğu

Seçme Öyküler / Yayına Hazırlayan: Handan İnci

TOMRİS UYAR

METAL
YORGUNLUĞU
SEÇME ÖYKÜLER

Can Modern

Metal Yorgunluğu, Tomris Uyar

© 2024, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: YKY, 2009

Can Yayınları'nda 1. basım: Haziran 2024, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 5000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Handan İnci

Düzeltili: Ebru Aydın

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni ve kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık Yayıncılık San ve Dış Tic. Ltd.

Maltepe Mah. Davutpaşa Çiftelhavuzlar Sk. No: 16 Acar San. Sit.

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 45099

ISBN 978-975-07-6356-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

TOMRİS UYAR

METAL
YORGUNLUĞU
SEÇME ÖYKÜLER

Yayına hazırlayan
Handan İnci

ÖYKÜ

♥can

Tomris Uyar'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Otuzların Kadını, 2024 (1992)

İpek ve Bakır, 2024 (1995)

Dizboyu Papatyalar, 2024 (1998)

Yürekta Bukağı, 2024 (1985)

Gecegezen Kızlar, 2024 (1985)

Aramızdaki Şey, 2024 (1998)

TOMRİS UYAR, 1941'de İstanbul'da doğdu. Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'ni, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne bağlı Gazetecilik Enstitüsü'nü bitirdi. İlk öykü kitabı *İpek ve Bakır* 1971'de yayımlandı. Kurucuları arasında olduğu *Papirüs*'ün yanı sıra *Yeni Dergi*, *Soyut* gibi dergilerde eleştiri ve deneme yazıları yazdı. 1975'ten itibaren gündökümlerini yayımladı. 1979'da *Yürekta Bukağı*, 1986'da *Yaza Yolculuk* kitaplarıyla Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, 1975'te Turgut Uyar'la birlikte çevirdikleri *Evrenin Yapısı* (Lucretius) kitabıyla TDK Çeviri Ödülü'nü, 2002'de Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü kazandı. Türkiye Yazarlar Sendikası'nın kuruluşunda görev aldı. Edebiyatımızın en özgün öykücülerinden biri olmasının yanı sıra İngilizceden çevirdiği onlarca kitapla dünya edebiyatının önemli isimlerinin Türkiye'de bilinir olmasını da sağlayan Tomris Uyar, 2003'te öldü.

İçindekiler

Çiçek Dirilticileri	15
Dön Geri Bak	23
Şen Ol Bayburt	37
Ilık, Yumuşak, Kahverengi Şeyler... ..	47
Metal Yorgunluğu	57
Ormandaki Ayna	73
Kalenin Bedenleri	85
Dondurma	97
Fal	107
Akşam Alacası	117

Sunuş

Öyküyü “dünyayı anlatma, görme biçimine en uygun dal” olarak tanımlar Tomris Uyar. Bunun için daha işin başında seçimini öyküden yana yapmış ve sadece öykü yazarak Türk edebiyatında seçkin bir yer edinmiştir.

Bu tek taraflı bir seçim değildir kuşkusuz. Duyarlılığı, ayrıntıları yakalamadaki ustalığıyla halis bir öykücü kumaşı taşır. Öykü onun için hayatı algılama biçimidir sanki. Gözlemleri ve atmosferleriyle neredeyse birer öyküye dönüştürdüğü günlüklerinde de bu özelliği öne çıkar.

Tomris Uyar edebiyat çalışmalarına çeviriyle başlamıştır. Hayatı boyunca sürdüreceği bu çetin işe, dilini öyküye hazırlamak için giriştiğini söyler. “Tomris Uyar öyküsü” dendiğinde akla öncelikle sağlam bir Türkçenin gelmesinde dilbilgisi ve bilincini pekiştiren bu disiplinin etkisi büyüktür. Bu öykülerin diğer bir özelliği, ayrıntılar ve imgelerle örülmüş olmalarıdır. Uyar’ın, “En yetkin yapıtlar en az malzeme taşıyanlardır,” görüşünü her cümlede yansıtır. Öykülerini yazmaktan çok silerek, eksilterek oluşturur. Çok sevdiği Çehov’un deyimiyle, “az sözcükle çok anlatmak ustalığı”nın peşindedir. Öykülerinde her biri incelikle seçilmiş ayrıntıların, imgelerin dikkatle izlenmesi gerekir. Bir yazısında söylediği gibi, “imgenin vurucu gücü”ne yaslanan öykülerinin lirik dilinde yakın çevresinde gelişen İkinci Yeni şiirinin etkisi de aranabilir.

Tomris Uyar’a göre iyi öyküde mutlaka “yoğunluk” ve “aydınlanma ânı” bulunmalıdır. Öyküyü romandan ayıran en seç-

kin özellik yoğunluğudur. Aydınlanma ânı ise bir “çakma”dır, bir yüzleşme... “Yazarın, okurun, hikâye kişinin birdenbire bir gerçeği ayırt etmesi, bir çözüme varması”dır. Öyküleri bu tür yüzleşmelere doğru adım adım yaklaşır ve öykü kişisiyle birlikte her şeyin “farkına vardığımız” o anda bitiverir... Bundan sonrası okurun içinde devam etmelidir. Bu yüzden okurdan beklentisi vardır. Onun okuru, boşlukları doldurabilecek, öykünün açık uçlarını kendi deneyimleriyle genişletebilecek dikkatli ve donanımlı bir okur olmalıdır; yazarın bıraktığı yerden alıp öyküyü bitirebilmelidir.

Tomris Uyar öykülerinin yüzü sokağa dönüktür. Günlüğünde söylediği gibi, anlatacaklarını “dışarıda sürüp giden büyük hikâye”den seçmiştir. Yazıldıkları dönemlerle birlikte değerlendirildiğinde, bu öykülerde toplumsal dönüşüm sancılarımız adım adım izlenebilir. İstanbul, bütün öykülerin merkezindedir. Taşrada, kıyı kasabalarında ve ülke dışında dolaşmalar bile öykü kişileri, içlerinde veya karşılarında bu şehirde yaşamış olma deneyimini bulur, onunla yüzleşir, onunla hesaplaşırlar. Yetiştirdiği iklimi kaybetmiş yaşlılar, duyarlı çocuklar, cinsel/toplumsal kıskaç içinde birey olmaya çalışan genç kadınlar ve erkekler, her yüzleşme ânından yenik çıkan burjuvalar, bıçkınlılar, balıkçılar, unutulmuş eski oyuncular, vitrindeki yeni şarkıcılar, şehirde kendilerine yer açmaya çalışan taşralılar, giderek bu yeri diğerlerini ezmek pahasına genişletmeye kalkışanlar... Günlük hayattan rasgele seçilmiş kesitlerle geçerler öykülerden. Şiirsel izlenimlerin yalın bir dille aktarıldığı, incelikle yakalanmış anların, kimi zaman hüznle, kimi zaman kara mizahlarla aydınlatıldığı öykülerdir bunlar.

Tomris Uyar, ilk kitabı *İpek ve Bakır*'la (1971) kurmaya başladığı öykü evrenini, 2002'de tek bir uzun öykü halinde yayımlanan son kitabı *Güzel Yazı Defteri*'yle tamamladığında ardında on bir kitaplık bir toplam bırakmıştır. İlk öykülerinde daha çok şiirsel ve izlenimci bir anlatımı benimsemişken özellikle '80 sonrasında, metinler arası göndermelerle kurduğu ve “yazma edimi”ni sorunsallaştırdığı öykülerde postmodern tekniklere yöneldiği görülür. Bu öykülerin her biri, biçimsel anlamda yeni bir arayışın ürünü olmakla birlikte ortak bir öykü dünyasına bağlanmayı da sürdürürler. Seçkiyi hazırlarken, öy-

kücülüğüne ayrı bir nitelik katan bu arayışları sergilemek için hemen her kitabından örnek vermeye dikkat ettim.

Öyküyü, “Bir vuruşta bir parıltı yaratan, unutulmayan, okurda yıllar sonranın algılarını hazırlayan, kısaca, okuru değiştiren bir sanat” olarak tanımlar Tomris Uyar. Öyküleriyle ilk defa bu seçkide karşılaşacak olanları böylesine unutulmaz bir “tanışma ânı” bekliyor.

Handan İnci
İstanbul, Mayıs 2009

ÇİÇEK DİRİLTİCİLERİ

Yağmur bütün gün yağdı. Damdaki kiremitler tıkrıdadı. Rüzgâr oluklara, pervazlardan içerilere savruldu. Başları örtülü kadınlar geçti yoldan. Taşlar su sıçratarak kurudular. Bulutların arasından bir halka geçirdi güneş. Zayıf ve titrek. Üç araba geçti. “İkisi özel, sayılmaz. Sonuncusu benim,” dedi Şükrüye, “sayılır!” Pencereye dayalı dirseklerini tükürükledi.

“Baban birazdan gelir.” Annesi köşedeki sedire oturmuş, bacaklarını altına almıştı. Elindeki aynada yüzünü inceliyordu.

“Baban birazdan gelir.” Şükrüye, annesinin güzel mi çirkin mi olduğunu düşündü. Babasına sormuştu, “Güzeldir,” demişti babası. Annesi çenesindeki sivilceyi sıktı, elini önlüğüne sildi. Şükrüye bir karara varamadan pencereden yana döndü.

“Babam birazdan gelir.” Hava iyiden iyiye açmıştı şimdi; sokaktan geçen adamlar, yağmurdan sonra eskimiş görünüyorlardı. Paçaları çamur içindeydi. “Her pazar sinemaya gideriz, arada bir de babaanneye.” Annesi duymasın diye sustu. Sesini azıcık yükselterek tekrarladı –arada bir de babaanneye– annesi bir kere daha duymasın diye. Sonra dönüp baktı. Annesi başındaki topuzu firketelerle dengeliyor, deliyordu. Şükrüye’nin dişleri

kamaştı. Konuşacak şey bulamazdı annesiyle kalınca. Yalnızken hep susarlardı. “Baban nerdeyse gelir.” Şükrüye bıktı, masadaki sürahiden bardağına su boşalttı, iş olsun diye içti.

“Sen de gelecek misin bizimle?”

“Yok, işim var benim,” dedi annesi, “sonra Raşit Beylere gideceğim.”

Demek biz babaanneye gidiyoruz. Şükrüye küçük bir kırmızının boğazına yerleştiğini duydu. Şimdiye kadar kaç kere ağladığını saydı. On dört çıktı. Yirmiye kadar ağzını açmamaya karar verdi. Yoldan şemsiyeli adamlar geçti, kapkara şemsiyeler. Yağmura yetişememişlerdi.

Kapı açıldı. Babası girdi içeri.

“Yine unuttun yağlamayı,” dedi annesi. “Ne var ne yok?”

“Geciktim, kusura bakma. Hadi Şükrüye, Nazan, sinemaya.”

“Ben gidemem,” dedi annesi. “İşim var. Evde otursanız olmuyor mu yani? Çocuğu üşüteceksin.”

Şükrüye kaç kere üşüttüğünü saydı, dokuz çıktı.

Kapıdan çıkınca elini tuttu babasının, bir-iki kere burnunu kaşması dışında yol boyunca da hiç bırakmadı. Babaanne deyince babaannenin önce evini düşünürdü, sonra yüzünü. Babaanne güzeldi. Saçlarını ortadan ayırır, limon kolonyasıyla yatıştırırdı. Yakasında iki anahtarlı bir deste asılı dururdu hep.

Şükrüye yolun ıslak taşları üstünde yürünecek bir çizgi buldu. Her sokakta yürünecek en rahat çizgiyi bulmada üstüne yoktu. Şiir söyleyemezdi. “*H’ye kadar sayarım, sonra saymam,*” diye düşündü. Babaanne H’ye kadar saydırırdı ona konuklar varken. Şükrüye utanırdı. “Ne güzel de sayıyor!” diye bağırırlardı konuklar.

Babaannenin yeşil çiçekli fincanları vardı. Babası ayağa kalkardı alırken. “Zahmet ettin. Gelecek hafta Nazan da gelir,” derdi. Oysa üçü de onun gelmeyeceğini bilirlerdi.

Annem gelseydi üşütürdü değil mi? Şükrüye babasına baktı. Annesini severdi ama babasını daha çok. Babasının eli sert, tırnakları sarıydı. Filiz’in babasından daha uzun boyluydu. Ne sinir kız! Derslerini iki kere yazıyor, bir de temize çekiyordu: Üç. Ama babası çok yaşamazdı besbelli. Saçları dökülmeye başlamıştı.

“Simit ister misin?”

“Yok.”

Akşam yemek yemezse annesi kızardı. Arada yedikleri sayılmazmış. Babaanne koca bir tabakta beyaz bir tatlı getirirdi: çevirme. Bir bardak da su. Fincanlar, bardaklar yeşil sabun kokardı. Babası az şekerli içerdi kahvesini. Şükrüye içsin diye tabağına dökerdi biraz. Babaanne boyuna mutfaka girip çıkardı. *Evleri bizimkinden küçük*, diye düşündü Şükrüye, *çünkü mutfak taşlığa bakıyor*. Bir kapı daha vardı taşlığa bakan ama Şükrüye hiç açmamıştı o kapıyı. Üç ay önce o odanın ampulünü değiştirmişti babası. “Ne zahmeti anne. İşimiz bu.” O cebinden tornavidasıyla kontrol kalemini çıkarırken koltukları kabarmıştı Şükrüye’nin.

Bakkalın oraya gelince babası durur, “Annene sinemaya gittiğimizi söylersin,” derdi. “Babaannelerde üşütürsün diye korkuyor.” İnanmadan, babasının söylediklerini dinlerdi Şükrüye, onunla gizli bir şey paylaştığı için gönenirdi. Akşam yemeğe oturduklarında masanın altından onun elini tutardı. “Filim güzeldi,” derdi annesine. “Üç kişi öldü. Öyle ağladım ki.” Babasını güldürmek için daha inandırıcı ayrıntılar bulurdu. “Baştaki Miki renkliydi,” derdi. O zaman babası H’ye kadar saymış gibi gülerdi. Gözleri birbirine yakındı, kaşları kalın bir çizgiyle

birleşmişti ama gülünce dişlerinden başka hiçbir yeri görünmezdi.

Kapıya biraz kala sekmeye başladı Şükrüye. Oraya kadar koşsa bile son yedi metreye gelince gecikmek, yolu uzatmak ister, tek ayakla sekmeye başlardı. Çok sevindiğine utandığı için mi ne?

Kapıda biraz beklediler. “Hoş geldin oğlum,” dedi babaanne içeriden. “Geliyorum.” Kapıdan girdiklerinde, “Pabuçlarını çıkarmayı unutma kızım Şükrüye,” dedi. Taşlıkta Şükrüye, doya doya bir daha baktı babasına.

“Baban hasta, yatıyor.”

Babaannenin sesi musluk gibi açıldı taşlığa. Gençleşmişti. Taşlığın dört yanında çiçekler duruyordu. Sepet sepet. Zambaklar, süsenler, şebboylar, güller, menekşe...

“Bir karanfil kopar Şükrüye,” dedi babaanne.

Saçına pembe bir gül iliştiymişti. Yüzü de pembeydi. Dedenin hastalığıyla çiçekler arasında bir ilinti kurmaya çalıştı Şükrüye. Babasının yüzü kızarmıştı. Dedesini hiç görmediğini düşündü Şükrüye. Onlar oda kapısını açarlarken çiçekler hep birden koktular.

Kimse yoktu içeride. Babaanne omuzlarına siyah bir atkı sarmıştı. Mutfağa kahve yapmaya koştu hemen. Şükrüye bacak bacak üstüne atarak kahvesini üfledi, duğanın üstündeki tüylerin kıpırtısı durunca da içmeye başladı. Babaanne sessizliği bozmak için, “Nazan nasıl?” diye sordu. “Şükrüye kızım taşlıkta oynasana. Biz de babanla konuşalım. Yalnız çiçeklere dokunma.”

“Nazan iyi, işi varmış,” dedi babası. “Ne oldu baba-ma?”

“Üşütmüş.”

Taşlık karanlıktı. Kokulu karanlıkta çiçeklerin renkleri babaannenin ince uğultusuna karışıyordu: “Elini öpüver oğlum. Baba oğul arasında olmaz dargınlık.”

Çiçeklerden çok taşlığın öte yanındaki kapı çekiyordu Şükrüye'yi. Açsa mıydı? Dede orada mıydı ki? Yüreği çarparak kapının tokmağını çevirdi. Bir süre hiçbir şey göremedi. Odada bir nezle kokusu vardı yalnız. Gözleri alışınca yatağı seçti. İki iskemleyle tahta bir masa duruyordu yatağın yanında. Karşiki duvara babaannenin beyaz elbiseli bir gençlik resmi asılmıştı. Saçları örülüydü. Bir iskemleye dayanıyordu. Çizmeli bir adam oturuyordu iskemlede. Eski bir oda görmenin ezikliği çöktü Şükrüye'nin üstüne. O sırada yataktaki gölge doğruldu: "Kimsin sen?"

Şükrüye karşılık vermek istedi, olmadı. Yerinde kalakaldı.

Elini uzattı ihtiyar.

"Sen Şükriye'sin herhalde? Gel bakalım. Yaklaş. Ama önce pencereyi aç da yüzünü göreyim."

Şükrüye çekinerek pencereye yanaştı, ayaklarının ucuna basarak camı itti. Yukarıdan vuran ışık, ihtiyarın kırçıl saçlarını, aşağı doğru yaylanmış kara kaşlarını, gür bıyıklarını aydınlattı.

"Ne zaman geldin sen Şükriye?"

"Biraz önce."

Böyle diyerek suçunu hafifletmeyi umdu.

İhtiyarın yüzünde suçlayıcı bir öfke gizliydi sanki. Özellikle ağzının ucundaki kıvrımlarda.

"Otur bakalım," dedi. "Otur bakalım şöyle."

İhtiyar bir adamın küçük bir kıza soracağı şeyleri bilmiyor, diye düşündü Şükrüye. Konuşmayı zorladı.

"Okula gelecek yıl başlıyorum. Adım Şükriye değil Şükrüye'dir. Hasta mısınız?"

"Ya, üşüttüm."

"Üşütmek kötüdür, annem..."

Dedenin hoşlanmayacağını sezerek sustu. Sonra:

"Çiçekler sizin mi?"

"Benim."

Bendeniz, bir sessiz film piyanisti gibi dışarıdan eşlik ettim olaylara. Hayat, büyük besabıyla akıp giderken ben, karanlık odalarda, ince dökümlerle uğraştım. Ta gençliğimden başlayarak. Sizin gibi gençlerin bugün iki saniyede elde edebildiği ortalamaları bulayım diye günlerce güneşe çıkmadım, çevreme karşı dalgınlaştım, sevdiğilerimi görmedim, günah işledim.

Handan İnci'nin derlediği Tomris Uyar öykülerinden oluşan *Metal Yorgunluğu*, yazarın ilk olarak 1971'de yayımlanan *İpek ve Bakır* adlı kitabından başlayıp 1997'de yayımlanan *Aramızdaki Şey'e* uzanan öykü yolculuğundan duraklar sunuyor okura. "Tomris Uyar öyküsü"nü tanıyım ortaya koyan, bu tanımın yıllar içinde nasıl incelendiğini, durulduğunu gösteren bir seçme.

#günlükyaşam #şehir #dostluk #aşk #hüzün #yalnızlık #ilişki

 can

canyayinlari.com | [f](#) | [i](#) | [X](#) canyayinlari

öykü

ISBN 978-975-07-6356-4

9 789750 763564